

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER	IX
KISALTMALAR	XXI

BİRİNCİ BÖLÜM

YARGI HAKKI, ULUSLARARASI YETKİ VE TAHKİM

I. ULUSLARARASI YETKİ VE YARGI HAKKI	1
A. Genel Olarak Yargı Hakkı (Jurisdiction)	1
1. Prensipler	1
2. Yargı Hakkının Sınırları	2
a. <i>Yargı Muafiyeti</i>	2
b. <i>Lehe Karar Verecek Mahkeme Seçimi (Forum Shopping)</i>	3
c. <i>Kapitülasyonlar</i>	5
B. Yetkili Hukuk ve Yetkili Mahkeme	6
C. Uluslararası Yetkinin Tanımı	6
D. Uluslararası Yetki (Competence) Nedenleri	8
E. Yetkinin Yetkisi (Competence-Competence)	10
1. Mahkemeler Bakımından	10
2. Hakemlikte	11
F. Yetki Anlaşması	14
1. Genel Olarak	14
2. Sözleşmenin İcrası	15
3. Davayı Önleyici Tedbir Kararı (Anti-Suit Injunction)	16
a. <i>Kavram</i>	16
b. <i>Şartları</i>	18
c. <i>ASİ Kararlarının Tanınması</i>	20

G. Elverişsiz Mahkeme (Forum Non Conveniens) Doktrini	21
1. Müşterek Hukukta	21
2. Kara Avrupasında	23
3. Doktrinin Gelişimi	25
4. Devlete Karşı Hakem Kararlarının Tenfizinde Elverişsiz Mahkeme İtirazı	26
H. Kesin Hüküm (Res Judicata)	28
1. Kavram.....	28
a. Şekli Anlamda Kesin Hüküm	29
b. Maddi Anlamda Kesin Hüküm	29
2. Mukayeseli Hukukta.....	30
a. Sivil Hukuk Ülkelerinde	30
aa. Fransa'da	31
bb. Almanya'da	32
cc. İsveç'te	32
dd. İsviçre'de	33
b. Ortak Hukuk (Common Law) Ülkelerinde	34
aa. Uluslar Topluluğu (Commonwealth) Ülkeleri	34
bb. ABD'de	35
İ. Derdestlik (Lis Pendens)	36
1. Kavram.....	36
2. Kara Avrupası'nda Uygulanması	37
a. Fransa'da	37
b. Almanya'da	37
c. İsveç'te	37
d. İsviçre'de	38
3. Ortak Hukukta	40
a. Uluslar Topluluğunda	40
b. ABD'de	41
II. ULUSLARARASI TAHKİM (INTERNATIONAL ARBITRATION)	41
A. Kavram	41

B. Tahkimin Özellikleri ve Unsurları	42
1. Özellikleri	42
2. Tahkimin Unsurları	45
a. <i>Tahkim Anlaşması</i>	45
b. <i>Esas Akit</i>	45
c. <i>Hakem Akdi</i>	46
C. Tahkim Çeşitleri	47
1. Ad hoc (Arızî) Tahkim	47
2. Kurumsal Tahkim (Daimi Hakem Mahkemeleri)	47
D. Tahkime Uygulanacak Hukuk (Lex Arbitrii)	48
1. Tahkim Yeri Belli İse	50
2. Tahkim Yeri Belli Değilse (Delocalised Arbitration)	51
3. Lex Mercatoria	53
E. Paralel Davalarda Derdestlik	55
1. Lex Fori ve Lex Arbitri Aynı İse	56
2. Lex Fori ve Lex Arbitri Farklı İse	57
3. Yetkinin Yetkisi (competence-competence)	58
4. Davanın Görülemezliği (Anti-suit Injunction) Emri	61
5. Paralel Hakemlik-Gerçek Derdestlik?	65
F. Paralel Davalar ve Res Judicata	67
G. Milli Mahkemelerin Rolü	70

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK MAHKEMELERİNİN MİLLETLERARASI YETKİSİ

I. GENEL OLARAK	73
II. MÖHUK'DAKİ GENEL YETKİ KURALI UYARINCA İÇ HUKUKTAKİ YETKİ KURALLARI	74
A. Davalının Yerleşim Yeri Mahkemesinin Yetkisi	76
B. Sözleşmeden Doğan Davalarda Yetki	77
C. Taşınmazın Aynından Doğan Davalarda Yetki	78

D. Haksız Fiilden Doğan Davalarda Yetki	79
III. MÖHUK'DA DÜZENLENEN ÖZEL YETKİ KURALLARI	79
A. Türklerin Kişi Hallerine İlişkin Davalarda Milletlerarası Yetki	79
B. Yabancıların Kişi Hallerine İlişkin Davalarda Milletlerarası Yetki	83
C. Miras Davalarında Milletlerarası Yetki	84
D. İş, Tüketici ve Sigorta Sözleşmelerinden Doğan Davalarda Milletlerarası Yetki	86
IV. YETKİ ANLAŞMASI	90
A. Yetki Anlaşmasıyla Türk Mahkemesinin Yetkilendirilmesi.....	90
B. Yetki Anlaşmasıyla Yabancı Mahkemelerinin Yetkilendirilmesi	91
1. Şartlar.....	92
2. Yabancı Mahkemelerin Yetkilendirilmesinin Hukuki Sonuçları.....	96

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ULUSLARARASI HUKUKİ YARDIM - TEMİNAT VE TEBLİGAT

I. ULUSLARARASI HUKUKİ YARDIM	99
A. HMK'da Hukuki Yardım	99
B. Türk Mahkemesi İle Yabancı Mahkeme Arasında Yardım	100
C. Hukuki Yardımla Adli Yardımın Farkları	100
1. Adli Yardımın Amacı ve Uygulanma Alanı	100
2. Yabancılar İçin Adli Yardım	101
3. Farklar	102
4. Delil Temini (İstinabe).....	103
II. YABANCILIK UNSURU İÇEREN İHTİLAFLARDA TEMİNAT GÖSTERME YÜKÜMLÜLÜĞÜ.....	104
A. Genel Olarak	104
1. Teminat Gösterme Yükümlülüğünün Amacı.....	106

2. Teminat Gösterme Yükümlülüğünün Şartları	107
a. <i>Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre</i>	108
b. <i>Milletlerarası Özel Hukuk ve Usûl Hukuku Hakkındaki Kanuna Göre</i>	112
3. Teminatın Gösterilme Zamanı ve Gösterilmemesinin Sonuçları.....	114
4. Teminatın Kapsamı ve Miktarı.....	115
5. Teminat Gösterme Yükümlülüğünden Muafiyet Sağlayan Durumlar	117
a. <i>Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre</i>	117
b. <i>Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanuna Göre</i>	118
B. Mavi Kart Sahibi Türk Asıllı Yabancıların ve Türkiye’de Yerleşik Yabancıların Teminat Gösterme Yükümlülüğü	121
III. TEBLİGAT	123
A. Genel Olarak	123
B. Tebligat Kanunu ve Tüzüğüne Göre Tebligat	124
1. Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarına Tebligat.....	125
2. Yurt Dışında Resmi Görevle Bulunan Türk Vatandaşlarına Tebligat	126
3. Yurt Dışında İlanen Tebligat	126
4. Yabancı Devletlerden Türkiye’ye Gelen Tebligat	127
C. Milletlerarası Sözleşmelere Göre Tebligat.....	127
1. İki Taraflı Sözleşmelere Göre Tebligat	127
2. Çok Taraflı Sözleşmelere Göre Tebligat	128
a. <i>1954 Tarihli Usul Hukuku Sözleşmesi</i>	128
b. <i>15 Kasım 1965 Tarihli “Hukuk veya Ticaret Konularında Adli ve Gayri Adli Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair Lahey Sözleşmesi”</i>	129
D. Adalet Bakanlığının 63/3 Sayılı Genelgesi.....	130

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
TÜRK HUKUKUNDA DEVLETİN YARGI VE	
İCRA DOKUNULMAZLIĞI	
I. YARGI DOKUNULMAZLIĞI	133
II. DEVLETİN YARGI DOKUNULMAZLIĞI KAVRAMI VE	
DAYANDIĞI ESASLAR	134
A. Kavram	134
B. Dayandığı Esaslar	134
1. Egemenlik	135
2. Eşitlik	136
3. Devletin Yargı Dokunulmazlığı Açısından Sonuçları	137
III. DEVLETİN YARGI DOKUNULMAZLIĞININ HUKUKİ NİTELİĞİ	
VE KAPSAMI	137
A. Görüşler	137
1. Mutlak Dokunulmazlık Görüşü	138
<i>a. Doktrin</i>	138
<i>b. Mahkeme İçtihatları</i>	139
2. Sınırlı Dokunulmazlık Görüşü	143
<i>a. Doktrin</i>	143
<i>b. Mahkeme İçtihatları</i>	146
B. Andlaşmalar ve Mevzuat	152
1. BM Sözleşmesi	153
2. Avrupa Sözleşmesi	153
3. Birleşik Krallığın 1978 Tarihli Kanunu	154
4. 1976 Tarihli ABD Kanunu	155
IV. YARGI DOKUNULMAZLIĞININ İSTİSNALARI	155
A. Feragat	155
B. Ticari Faaliyetler	156
V. İCRA MUAFİYETİ	158
A. İstisnalar	159

1. Feragat.....	159
2. Dava Konusuna Tahsis Edilen Mallar.....	159
3. Ticari Faaliyete Tahsis Edilen Mallar.....	159
4. Gemiler.....	160
B. Geçici Koruma Önlemleri	160
VI. DEVLET ALEYHİNE VERİLEN KARARLARIN TANINMASI VE TENFİZİ	160
A. Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi.....	160
B. Hakem Kararlarının İcrası ve Tenfizi.....	161
VII. TÜRK HUKUKUNDA YARGI VE İCRA DOKUNULMAZLIĞI	161
A. Yargı Dokunulmazlığı.....	161
1. MÖHUK Öncesi Dönem.....	161
<i>a. Yargıtay Kararları.....</i>	<i>162</i>
<i>b. Doktrin.....</i>	<i>164</i>
2. MÖHUK Düzenlemesi.....	165
3. Mahkeme Kararları	165
B. İcra Dokunulmazlığı	168
VIII. DEĞERLENDİRME.....	168

BEŞİNCİ BÖLÜM

YABANCI MAHKEME KARARLARININ TANINMASI VE TENFİZİ

I. GENEL OLARAK	171
II. YABANCI MAHKEME KARARLARININ TÜRK HUKUKUNDA TANINMASI VE TENFİZİ	174
A. MÖHUK'a Göre Tanıma ve Tenfiz Şartları	175
1. Tanıma ve Tenfizde Aranılan Ön Koşullar	176
<i>a. Yabancı Mahkemelerden Hukuk Davalarına İlişkin Olarak Verilmiş Bir İlâmın Olması</i>	<i>177</i>
<i>b. Yabancı Kararın Kesinleşmiş Olması</i>	<i>181</i>
2. Tanıma ve Tenfizde Aranılan Asıl Koşullar	187

a. Türkiye İle Kararın Verildiği Devlet Arasında Karşılıklılık Bulunmalı	188
b. İlâmın Türk Mahkemelerinin Münhasır Yetkisine Giren Bir Konuda Verilmemiş Olması Gerekir	191
aa. Türkiye’de Bulunan Taşınmazlara İlişkin Davalar	193
bb. Mirasa İlişkin Davalar	196
cc. İş, Tüketici ve Sigorta Sözleşmelerinden Doğan Davalar	200
c. İlâmın Dava Konusu veya Taraflarla Gerçek Bir İlişkisi Bulunmadığı Halde Kendisine Yetki Tanıyan Bir Devlet Mahkemesince Verilmiş Olmaması	207
d. Kararın Kamu Düzenine Açıkça Aykırı Bulunmaması	208
e. Savunma Haklarının İhlal Edilmemiş Olması	216
3. Tanıma ve Tenfiz Davalarında Usûl	220
a. Görevli ve Yetkili Mahkeme	221
b. Tanıma ve Tenfiz Dilekçesi	223
c. Karar	225
B. 690 Karar Sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye Göre Tanıma	226
1. Genel Olarak	226
2. Kararda Aranılan Şartlar	227
a. Adli veya İdarî Makam Kararı Olma Şartı	228
b. Birlikte Başvuru Şartı	228
c. Kesinleşme Şartı	229
d. Kamu Düzeni Şartı	230
3. Tescil Talebine İlişkin Verilebilecek Karar	231

ALTINCI BÖLÜM**TÜRK HUKUKUNDA ULUSLARARASI TAHKİM**

I. ULUSLARARASI TAHKİMİ DÜZENLEYEN MEVZUAT	233
A. Genel Olarak	233
B. 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu	237
C. Milletlerarası Tahkim Kanunu	240
1. Konu Bakımından Uygulanması (Tahkime Elverişlilik).....	240
2. Yabancılık Unsuru	244
<i>a. Tarafların Yerleşim Yeri veya Olağan Oturma Yeri</i> <i>ya da İşyerlerinin Ayrı Devletlerde Bulunması</i>	245
<i>b. Tahkim Yeri</i>	246
<i>c. İfa Yeri veya Sözleşmenin En Sıkı İrtibatlı Olduğu Yer</i>	247
<i>d. Yabancı Sermaye veya Yabancı Kredi</i>	248
<i>e. Mal ve Sermayenin Milletlerarası Geçiş</i>	249
3. Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun Uygulanmasının Kararlaştırılması	250
4. Tahkim Yerinin Türkiye Dışında Olması	251
5. Zaman Bakımından Uygulanması	252
6. Mahkemelerin Rolü	254
<i>a. Genel Olarak</i>	254
<i>b. Yetkinin Yetkisi ve Geçici Önlemler</i>	256
D. Yatırım Uyuşmazlıklarıyla İlgili Kamu İmtiyaz Sözleşmeleri	258
E. Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuk Hakkında Kanun (MÖHUK)	260
II. HAKEM KARARLARININ TANINMASI VE TENFİZİ	262
A. Ön Şartlar	262
1. Yabancılık Unsuru	262
2. Kararın Kesinleşmiş ve İcra Edilebilir veya Bağlayıcı Olması	267

3. Uyuşmazlık Konusunun Hakemlik Yolu ile Çözüme Elverişli Olması	269
B. Asli Şartlar	270
1. Tahkim Sözleşmesi Yapılmamış veya Esas Sözleşmeye Tahkim Şartı Konulmamış Olması.....	270
2. Savunma Hakkının İhlali	274
3. Karar, Hakemlerin Yetkisi İçinde Verilmiş Olmalıdır.....	276
4. Hakem Mahkemesinin Teşkili veya Tahkim Usulünün Düzensiz Oluşu	277
5. Karar Taraflar İçin Bağlayıcı, İptal Edilmemiş veya İcrası Askıya Alınmamış Olmalıdır	279
6. Karar Tenfiz Devleti Hukukuna Göre Tahkim Yolu İle Çözülebilir Bir Uyuşmazlığa İlişkin Olmalıdır.....	281
7. Hakem Kararının Genel Ahlâka veya Kamu Düzenine Aykırı Olması	285
C. Usule İlişkin Konular.....	289
1. Paralel Davalar	289
<i>a. Kesin Hüküm ve Derdestlik İtirazı.....</i>	<i>289</i>
<i>b. Tedbir Kararları</i>	<i>292</i>
2. Usule Uygulanacak Hukuk.....	296
3. Kanun Yolları	298
4. Tenfiz Davasının Usulü.....	300
<i>a. Taraflar.....</i>	<i>300</i>
<i>b. Yargılama Usulü</i>	<i>304</i>
<i>c. Görevli ve Yetkili Mahkeme</i>	<i>305</i>
III. TÜRKİYE'NİN TARAF OLDUĞU MİLLETLERARASI USUL HUKUKU BELGELERİ	307
A. Milletlerarası Ticari Tahkim Konusunda Prensipler ve Model Kanunlar.....	307
1. Genel Olarak.....	307
2. Yeni Lex Mercatoria Doktrini	307
3. Kodifikasyon Yaklaşımları.....	309
<i>a. Uncitral Model Kanun.....</i>	<i>309</i>

<i>b. MTO (ICC) Tahkim Kuralları</i>	313
<i>c. ICSID Tahkim Kuralları</i>	321
<i>aa. Kurallar</i>	321
<i>bb. Türkiye’de Uygulanması</i>	324
B. Türkiye’nin Taraf Olduğu Uluslararası Andlaşmalar	325
1. Milletlerarası Ticari Hakemlik Avrupa Sözleşmesi	325
2. Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında New York Sözleşmesi	327
V. DEĞERLENDİRME	328
EK.1: Milletlerarası Tahkim Kanunu	329
EK.2: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun	347
KAYNAKÇA	365